

ASTRONOMİ

Prof. Dr. Osman DEMİRCAN

VENÜS GEZEĞENİNİN GÖRÜNEN ÖZELLİKLERİ

Venüs gezegeni, Güneş ve Ay dışında âletsiz gündüz görülebilen tek gök cisimidir. Parlak olduğu zaman (—4.3 kadar) Venüs'ün gökyüzünde konumunu biliyorsanız, onu gündüz âletsiz görebilirsiniz. Venüs, geçtiğimiz Şubat ayında gündüz görülebilecek parlaklıktaydı. Ancak gittikçe yörünge hareketi nedeniyle Dünya'dan uzaklaştığı için parlaklığı da sönmemektedir. Venüs, Ağustos 1991'de tekrar en parlak durumuna ulaşacak ve yine gündüz görülebilir duruma gelecektir. Venüs'ün ikinci önemli gözlemsel özelliği, Ay gibi evreler göstermesidir. Geçtiğimiz Ocak ayında hilâl gibi görünen Venüs, bugünlerde yarımından biraz büyük evrede görünmektedir. Astronomi tarihi kitaplarına göre, Venüs'ün evrelerini ilk kez Galile 1610 yılında dürbünüyle görmüştür. Venüs'ün âletsiz olarak hilâl şeklinde görülebildiği, birçok kişi tarafından defalarca iddia edilmiştir. Hilâl çevresinde Venüs, Dünya'ya yakın (~ 40 milyon km) olduğu için büyük görünmekte ve kuzamsal olarak iyi koşullarda âletsiz hilâl şeklinin fark edilmesi gerekmektedir. Kayıtlara göre M.Ö. 2000-3000 yılları arasında Mezopotamya bölgesinde yaşayan kavimler, Ay ve Güneş tutulmalarını önceden hesaplayabiliyorlar; Merkür ve Venüs'ün, Güneş etrafında dairesel yörünge hareketi yaptığını biliyorlar ve Venüs'ü çift hilâl sembolüyle gösteriyorlardı. Yani Venüs'ün evreler gösterdiğini Galile'den en az 3000 yıl önce Babililer biliyordu ve belki de Venüs'ün hilâl evresini, âletsiz gözliyorlardı. Bugün de dikkat edilince uygun zamanda ve uygun koşullarda Venüs âletsiz olarak hilâl şeklinde görülebilmektedir.

Venüs gezegeninin bir başka gözlemsel özelliği, hilâl şeklinde görüldüğü zamanlar hilâlin karanlık tarafında zaman zaman parlamaların gözlenmesidir. Ay hilâlinin karanlık tarafında da böyle aydınlanma gözlenmekte, ancak bu aydınlanma, geçici olmamaktadır. Ay hilâlindeki bu aydınlanma, Dünya'dan yansıyan Güneş ışınlarının Ay'ın karanlık yüzeyini aydınlatmasıyla oluşmaktadır. Venüs hilâlindeki aydınlanmanın ise, uzun süreli olmadığı, zaman zaman oluşup, en fazla birkaç saat sürdüğü rapor edilmektedir. Venüs hilâlindeki aydınlanmanın gözlenmesi amacıyla Mart 1988'de başlatılan kampanyaya birçok ülkeden astronomi toplulukları katılmış ve gözlem sonuçları "Sky and Telescope"

dergisinin Ocak 1990 sayısında verilmiştir. Bu gözlemlere göre geçici aydınlanmalar gerçektir. Aydınlanma bazen tüm karanlık yüzeyi kapladığı halde bazen küçük bir bölgede gözlenmektedir. Kısa süreli bu parlamaların Güneş rüzgârıyla ilgisi bulunmamıştır. Bu parlamaların Venüs atmosferindeki şimşek olaylarından kaynaklandığı sanılmaktadır. Venüs gezegeninin diğer özellikleri, bu derginin Haziran 1986 sayısında özetlenmiştir.

NORDİK OPTİK TELESKOBU

İskandinav ülkeleri, nihayet Kanarya adalarında büyük bir teleskoba sahip oldular. İklim koşulları optik gözlem için uygun olmayan İskandinav ülkeleri, beş yıl önce ortak bir projeye Kanarya adalarında bir gözlemevi kurmaya karar verdiler. Yedi milyon dolara malolan proje, 8 Eylül 1989'da tamamlandı ve döner bir kulenin içine konan 256 cm çaplı modern Nordik optik teleskobu çalışmaya başladı. Teleskoptan Danimarka, Finlandiya, Norveç ve İsveç ülkelerinin astronomları yararlanacaktır.

PLUTO GEZEĞENİNE UZAY ARACI GÖNDERİLMESİ PLANLANIYOR

Voyager-2 uzay aracının 25 Ağustos 1989 günü Nepün gezegeninin yakınından geçmesinden sonra yakından incelenmeyen tek gezegen Pluto kalmış oldu. Diğere tüm gezegenlerin yüzeyleri çevrelerindeki halka ve uydularıyla beraber yakın mesafeden fotoğraflanmış durumda. Bu şekilde yakın mesafeden yapılan incelemeler sonucunda Pluto'nun dışındaki diğer gezegenlerin fiziksel ve kimyasal özellikleri oldukça iyi biliniyor. Bu konuda öz bilgi için bu derginin Aralık 1985, Ocak, Şubat 1986 sayılarına bakabilirsiniz. Pluto'nun uzay aracıyla yakından incelenmesi için bu gezegene 2001 yılında çok küçük (400 kg) bir uzay aracı fırlatılması düşünülmektedir. NASA'da çalışan R. Farquar projesi onaylanırsa, araç 2014 yılında Pluto'yu yakından inceleme imkânı bulacaktır.

En sevdiğim söz, doğru olanıdır.

Hadis